SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	26/5776
Dok.nr:	26/35054
Arkiv:	FA
Saksbehandler:	Johnny Kvalø
Dato:	02.11.2026

Budsjett 2027 og økonomiplan 2027-2030

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS -	Arbeidsmiljøutvalget	
PS -	Administrasjonsutvalget	
PS -	Eldrerådet	
PS -	Rådet for personer med funksjonsnedsettelse	
PS -	Ungdomsrådet	
PS -	Driftsutvalget	
PS -	Kommunestyret	
PS -	Formannskapet	

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING

1. Kommunestyret vedtar Budsjett 2027 og økonomiplan 2027 – 2030 med de mål, rammer og tiltak som kommer frem for det enkelte rammeområdet. Økonomiplanens første år utgjør kommunens årsbudsjett for 2027.

2. Driftsbudsjettet vedtas i henhold til «bevilgningsoversikt drift» i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. § 5-4 første og andre ledd.

3. Investeringsbudsjettet vedtas i henhold til «bevilgningsoversikt investering» i forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv. § 5-5 første og andre ledd.

4. Lånerammen for investeringer settes for 2027 til 110,066 MNOK. I tillegg tas det opp 4 MNOK i startlån hos Husbanken - til videre utlån, jfr. punkt 20. Låneopptak for investeringer i varige driftsmidler for resten av økonomiplanperioden settes til 15,240 MNOK i 2028, 9,320 MNOK i 2029 og 1,000 MNOK i 2030.

5. Inntekt og formueskatt settes til maksimal sats i henhold til Stortingets vedtak.

6. I medhold til lov om eigedomsskatt til kommunane (eigedomsskattelova) §§ 2 og 3 skal følgende utskrivningsalternativ benyttes for skatteåret 2027:

Eiendomsskattesatsen utskrives med 4 ‰ for bolig- og fritidseiendom og 7 ‰ for alle andre eiendommer i henhold til eiendomsskattelovens § 2 og 3.

Bunnfradrag for godkjente bolig og fritidseiendommer settes til kr. 0.

a. Eiendomsskatt skrives ut i henhold til vedtatte eiendomsskattevedtekter.

b. Eiendomsskatt forfaller til betaling med samme terminer som øvrige kommunale avgifter.

c. Etter eiendomsskatteloven § 7a skal det innvilges fritak for eiendomsskatt for så vidt gjelder private barnehager og skoler, som ikke driver på kommersielt grunnlag. Videre kan eiendommer som eies av stiftelser eller organisasjoner, som ivaretar kommunens gavn eller tarv og som ikke driver på kommersielt grunnlag, herunder bygdehus og idrettsanlegg som er åpne for alle, av kommunestyret innvilges fritak for eiendomsskatt.

d. For skatteåret 2027 skal det gis fritak for eiendom iht. eiendomsskatteloven § 7 bokstav a) for Kulturfabrikken Eiendom AS – gnr. 15 bnr. 31 seksjon 1, 6 og 7.

e. For 2027 gjennomføres en kontormessig oppjustering av gjeldende takster, (i henhold til Eiendomsskattelovens § 8A-4) med 10 %.

7. Gebyr- og betalingssatser for Pleie og Omsorg for 2027 vedtas i tråd med vedlegget *satser Helse og Omsorg 2027.*

8. Gebyr- og betalingssatser for Kultur og Idrett for 2027 vedtas i tråd med vedlegget *utleiepriser lokaler og utstyr Kulturfabrikken*.

9. Gebyr- og betalingssatser for Samfunn for 2027 vedtas i tråd med vedlegget *forslag nye satser 2027*.

10. Priser på kommunale tjenester som endres fra 01.01.27 jfr.: 1. Vann, abonnementsgebyr: kr. 1.469 + mva. (+ 10,2 %) 2. Vann, forbruksgebyr: kr. 18,59 + mva. (+ 24 %) 3. Avløp, abonnementsgebyr: kr. 1.914 + mva. (+ 68 %) 4. Avløp, forbruksgebyr: kr. 21,42 + mva. (+ 64,4 %) 5. Feieavgift: kr. 850 + mva. (+ 22,7 %) 6. Omregningsfaktor for stipulert forbruk beholdes på 1,2 i henhold til anbefaling fra Norsk vann samt forurensningsforskriften § 16-4, første ledd. 7. Gebyr for etablererprøve fastsettes til maksbeløp.

11. Gebyrregulativ for husholdningsrenovasjon og slam vedtas i tråd med vedleget fra Reno-Vest IKS.

12. Kommunestyret vedtar for 2027 et tilskudd på 8,484 MNOK til Den Norske kirke v/Sortland kirkekontor inkl. kommunal tjenesteyting.

13. Kommunestyret vedtar for 2027 et tilskudd på 1,6 MNOK til Vesterålsrådet

14. Kommunestyret vedtar for 2027 et tilskudd på 0,6 MNOK til RKK.

15. Kommunestyret vedtar for 2027 et tilskudd på 5,33 MNOK til PPD.

16. Kommunedirektøren gis fullmakt til å foreta nødvendige budsjettekniske tilpasninger og pensjonsjusteringer.

17. Kommunestyret gir kommunedirektøren fullmakt til å fordele budsjett på ansvars- og artsnivå innenfor rammene.

18. Enkeltvedtak som fattes i løpet av 2027 som medfører budsjettmessige konsekvenser for 2027-2030 skal også inneholde et oppdatert handlingsprogram med saldering for hele økonomiplanperioden.

19. Sortland kommune vedtar økt bosetting av 20 flyktninger i 2027, det bosettes ingen enslige mindreårige under 15 år.

20. Lånerammen på startlånsmidler fra Husbanken settes til 4 MNOK for 2027.

21. Kommunedirektøren gis fullmakt til å oppta en løpende trekkrettighet (kassekreditt) på inntil 200 MNOK fra 1. januar 2027.

22. Endring i demokratistøtte i Sortland kommune fastsettes til kr. 0,- jfr. § 3-8 i Forskrift om folkevalgtes rett til godtgjøring og velferdsgoder, Sortland kommune.

23. Eiendommer retakseres i 2027, slik at nye eiendomsskattetakster kan gjelde fra 2028.

Nye opplysninger

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN
Kommunedirektøren legger fram forslag til budsjett 2027 og økonomiplan for perioden 2027–2030. Forslaget bygger på regjeringens forslag til statsbudsjett, KS' prognosemodell for frie inntekter, gjeldende budsjett og økonomiplan, kommunens økonomiske stilling og foreslåtte vedtak, samt øvrige forhold som påvirker kommunens økonomi. Saken omfatter prioriteringer, økonomiske rammer og tiltak som skal bidra til å redusere den alvorlige økonomiske ubalansen og samtidig sikre forsvarlige tjenester til innbyggerne.

Budsjett og økonomiplan 2027–2030, forkortes ofte BØP i det videre. Forslaget viser at kommunen ikke har klart å legge fram et budsjett i balanse for 2027, til tross for en rekke innarbeidede innsparings- og omstillingstiltak. Driftsbudsjettet viser et merforbruk på 88,2 MNOK i 2027, og det er også beregnet merforbruk i de øvrige årene i planperioden.

Budsjett og økonomiplan skal behandles i kommunens utvalg før endelig behandling i kommunestyret. Formannskapet innstiller til kommunestyret, og uttalelser fra øvrige utvalg følger saken.

Reno-Vest IKS' gebyrregulativ for husholdningsrenovasjon og slam legges ved saken etter representantskapets møte 6. november, jf. punkt 11 i innstillingen.

FAKTA I SAKEN

- Sortland kommune har ved utgangen av 2025 tømt disposisjonsfondet og står uten økonomiske reserver til å håndtere uforutsette hendelser.
- Kommunen skal i 2027 dekke inn udekkede driftsregnskap fra 2025 for Sortland kommune og Kulturfabrikken Sortland KF med samlet 9,859 MNOK.
- Frie inntekter for 2027 er budsjettert til 935,111 MNOK. Dette er 33,464 MNOK høyere enn opprinnelig budsjett 2026, men veksten dekker ikke den underliggende ubalansen i driften.
- Vesentlige forklaringer på ubalansen er blant annet redusert integreringstilskudd på om lag 27 MNOK, økte renteutgifter på om lag 20 MNOK, økte pensjonsutgifter, økt driftstilskudd til private barnehager, økte minimumsavdrag og bortfall av vertskommunetilskudd.
- Kommunens langsiktige lånegjeld overstiger 1,6 mrd. kroner. I tillegg kommer om lag 160 MNOK i låneforpliktelser i Kulturfabrikken Eiendom AS. Netto finansutgifter, inklusive avdrag, er budsjettert til 122,0 MNOK i 2027, tilsvarende 8,52 % av brutto driftsinntekter. Dette binder opp en betydelig del av kommunens økonomiske handlingsrom.
- Kommunedirektøren foreslår å utsette bygging av ny flerbrukshall ut økonomiplanperioden for å redusere nye låneopptak, renteutgifter, avdrag og framtidige driftskostnader.
- Demografiutviklingen viser færre barn og unge i barnehage- og skolealder, samtidig som antallet eldre øker. Dette krever omstilling og tilpasning av tjenestene.
- Det foreslås flere innsparings- og omstillingstiltak innen kommunedirektørens område, oppvekst, helse og omsorg, samfunn og sentrale poster.

VURDERING

Sortland kommune står i en svært krevende økonomisk situasjon. Driftstakten de senere årene har vært høyere enn kommunens løpende inntekter kan bære, og merforbruk er i stor grad blitt saldert gjennom bruk av disposisjonsfond. Når disposisjonsfondet nå er tømt, har kommunen i realiteten ikke økonomiske buffere igjen. Dette gjør kommunen sårbar for renteendringer, svikt i inntekter, uforutsette utgifter og nye krav til tjenestene.

Tiltaksoversikten skiller mellom tiltak i økonomiplanen, ønskede tiltak uten finansiering og alternative løsninger. Ufinansierte ønsker inngår ikke i budsjettrammene.

Kommunedirektøren har i budsjettforslaget lagt inn en rekke tiltak for å redusere ubalansen. Likevel er det fortsatt et betydelig merforbruk i 2027 og i hele økonomiplanperioden. Dette viser at utfordringene

ikke kan løses gjennom mindre justeringer alene. Det er behov for varige strukturelle grep, tydeligere prioritering av tjenestenivå og en samlet omstilling av kommunens drift.

De største økonomiske utfordringene knytter seg til redusert inntektsgrunnlag fra integreringstilskudd, økte rente- og avdragsutgifter, økte pensjonskostnader, økt tilskudd til private barnehager og behov for inndekning av tidligere merforbruk. Samtidig har kommunen bundet opp en betydelig del av framtidig handlingsrom gjennom høy lånegjeld og planlagte investeringer. Det er derfor nødvendig å vurdere investeringene strengt og prioritere tiltak som enten er lovpålagte, samfunnskritiske eller gir tydelig økonomisk og tjenestemessig effekt.

Utsettelse av flerbrukshallen er et sentralt tiltak i budsjettforslaget og gir betydelige besparelser, selv om det allerede er brukt store beløp på prosjektet. Gjennomføring av tiltaket i kommunedirektørens budsjettforslag for 2027 forutsetter et eget kommunestyrevedtak i begynnelsen av november, før budsjettsaken behandles. Beregnet driftseffekt er 7,0 MNOK i 2027, 22,6 MNOK i 2028, 21,9 MNOK i 2029 og 19,3 MNOK i 2030. Disse beløpene er allerede innarbeidet i budsjettforslaget og utgjør ikke ytterligere innsparinger. Utsettelsen betyr at et ønsket og politisk prioritert anlegg ikke realiseres i planperioden. Kommunedirektøren vurderer likevel at kommunens økonomi gjør det nødvendig å utsette større investeringer som ikke er strengt nødvendige i perioden.

Befolkningsframskrivingens hovedalternativ viser en nedgang fra 1 279 innbyggere i grunnskolealder i 2026 til 1 043 i 2036. Antallet innbyggere som er 80 år eller eldre, anslås å øke fra 592 i 2026 til 1 120 i 2051. Samtidig anslås aldersgruppen 20–66 år å bli redusert med 526 personer fra 2026 til 2051. Utviklingen innebærer både endret behov for tjenester og et mer krevende rekrutteringsgrunnlag. Framskrivingene er scenarioer, ikke sikre utfall, og må følges opp mot faktisk befolkningsutvikling.

Demografiutviklingen forsterker behovet for omstilling. Færre barn og unge tilsier at kapasitet og ressursbruk innen barnehage og skole må vurderes fortløpende. Samtidig vil flere eldre og flere brukere med sammensatte behov kreve at helse- og omsorgstjenestene organiseres mer bærekraftig. Det er derfor nødvendig å videreutvikle tjenestetrapp, boligtrapp, forebygging, velferdsteknologi og mer effektiv bruk av kompetanse.

Kommunedirektøren vurderer at budsjettforslaget gir et realistisk bilde av kommunens økonomiske utfordringer, men at det ikke er tilstrekkelig til å gjenopprette økonomisk balanse. Dersom kommunen meldes inn i ROBEK, vil det være behov for en forpliktende plan for inndekning og ytterligere tiltak. Uavhengig av ROBEK-status må kommunen arbeide systematisk med budsjettdisiplin, omstilling, prioritering av investeringer og oppbygging av nye økonomiske reserver over tid.

Kommunedirektøren anbefaler også å øke rammen for kassakreditt til 200 MNOK i 2027.

Personalmessige forhold

- Omstillingstiltakene vil kunne påvirke organisering, bemanning, oppgavedeling og tjenestenivå i flere sektorer.
- Kommunen har utfordringer med å rekruttere og beholde nødvendig kompetanse, særlig innen helse og omsorg, tekniske tjenester, økonomiområdet og enkelte deler av oppvekstområdet.
- Kommunedirektøren legger til grunn at reduksjoner i lønnskostnader i størst mulig grad skal skje gjennom naturlig avgang, omdisponering og bedre ressursutnyttelse.
- Det vil være behov for tett dialog med både ansatte og tillitsvalgte i gjennomføringen av omstillingstiltakene.
- Arbeidet med nærvær, sykefravær og helsefremmende arbeidsplasser videreføres. Målet om å redusere sykefraværet til 8,5 % i planperioden opprettholdes.

Medvirkning fra Eldreråd, Råd for personer med funksjonsnedsettelse, Ungdomsråd

Økonomiske forhold

Det er lagt inn 6,0 MNOK til retaksering av boliger, fritidsboliger og næringsbygg i 2027 under

kommunedirektørens område. Fra 2028 er det anslått økte eiendomsskatteinntekter på 10,0 MNOK årlig under sentrale poster. Forslaget om å fjerne bunnfradraget på 200 000 kroner inngår i budsjettert eiendomsskatt og skal ikke legges til som en ekstra inntekt utover dette.

Budsjettforslaget viser at kommunen ikke oppnår balanse i 2027 eller i økonomiplanperioden. Nøkkeltallene under viser beregnet merforbruk og sentrale størrelser i perioden.

År	Fremført til inndekning / merforbruk (MNOK)	Netto drifts-resultat (MNOK)	Sum investering-sutgifter (MNOK)	Bruk av lån til investeringer (MNOK)
2027	88,2	76,1	160,6	110,1
2028	45,8	43,6	22,2	15,2
2029	58,3	56,1	14,8	9,3
2030	33,3	31,1	4,4	1,0

Budsjettforslaget legger til grunn inntekter fra Havbruksfondet på 15,4 MNOK i 2027, 28,9 MNOK i 2028, 12,1 MNOK i 2029 og 37,8 MNOK i 2030, samlet 94,2 MNOK. Inntektene inngår fullt ut i løpende drift. Prognosene er usikre, og variasjonen mellom årene gjør kommunen sårbar for lavere utbetalinger enn forutsatt. Dette forsterker behovet for varig tilpasning av driftsnivået og oppbygging av økonomiske reserver.

Det er ikke budsjettert med bruk av disposisjonsfond i planperioden. Overføring fra drift til investering på 3,15 MNOK årlig må finansieres direkte av løpende drift, ettersom disposisjonsfondet er brukt opp. Kommunen må derfor gjennomføre ytterligere tiltak for å redusere driftsnivået, styrke budsjettdisiplinen og over tid bygge opp nye reserver.

Kommunedirektøren anbefaler også å øke rammen for kassakreditt til 200 MNOK i 2027.

Folkehelse
Klima-, miljø- og naturforhold

KONKLUSJON

Budsjettet synliggjør en alvorlig økonomisk ubalanse og behov for videre omstilling. Kommunedirektøren anbefaler at arbeidet med innsparing, effektivisering og strukturelle tiltak videreføres og forsterkes, at investeringer prioriteres strengt, og at kommunen arbeider målrettet for å gjenopprette økonomisk balanse og bygge opp nye reserver over tid.

Statsforvalteren har tildelt Sortland kommune 1 MNOK i skjønnsmidler til omstilling i 2027. Midlene skal støtte arbeidet med en langsiktig bærekraftig økonomi og må brukes samme år.

Vedlegg:
Satser Helse og omsorg 2027
Kultur og idrett forslag 2027 Utleiepriser lokaler og utstyr Kulturfabrikken
Forslag nye satser 2027